

Raport uproszczony nr 2

ZAKRES: PODSUMOWANIE SEZONU LĘGOWEGO 2015 (marzec-sierpień)

Autor:
Marek Elas

Warszawa, wrzesień 2015

MIASTO
STOŁECZNE
WARSZAWA

Projekt "Ochrona siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły w warunkach intensywnej presji aglomeracji warszawskiej" otrzymał dofinansowanie z instrumentu Finansowego LIFE+ Wspólnoty Europejskiej oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Metody

Liczenia przeprowadzono zgodnie z metodyką zaproponowaną w Planie Monitoringu dla projektu Life+ wislawarszawska.pl . Badania obejmowały regularne kontrole piesze oraz spływ łodzią.

Terminy kontroli

Przeprowadzono 15 pieszych kontroli całego obszaru badań. Kontrole zostały wykonane w następujących dniach:

Tab. 1. Terminy kontroli od marca do czerwca

L.p	Data	Odcinek km
1	4 marca	487 - 538
2	11 marca	487 - 538
3	17 marca	487 - 538
4	23 marca	487 - 538
5	28 marca	487 - 538
6	4 kwietnia	487 - 538
7	11 kwietnia	487 - 538
8	17 kwietnia	487 - 538
9	23 kwietnia	487 - 538
10	30 kwietnia	487 - 538
11	6 maja	487 - 538
12	13 maja	487 - 538
13	19 maja	487 - 538
14	25 maja	487 - 538
15	31 maja	487 - 538

Dodatkowo przeprowadzono także 2 spływy korytem rzeki w dniach **9 i 10 maja** oraz **16 i 17 czerwca**.

Przy analizie liczebności wybranych gatunków ptaków wykorzystano także dane z lipca oraz sierpnia, gdy przeprowadzono 5 kontroli terenowych

Tab. 2. Terminy kontroli w lipcu i sierpniu

L.p	Data	Odcinek km
1	7 lipca	487 - 538
2	21 lipca	487 - 538
3	1 sierpnia	487 - 538
4	13 sierpnia	487 - 538
5	26 sierpnia	487 - 538

Prace przeprowadzili (w kolejności alfabetycznej):

Marek Elas, Krzysztof Gaszewski, Mateusz Grzębkowski, Krzysztof Kajzer, Artur Koliński, Michał Lecyk, Andrzej Różycki, Dawid Sikora, Rafał Tusiński, Łukasz Wardecki, Andrzej Węgrzynowicz, Bartłomiej Woźniak

Warunki wodne

W marcu i kwietniu woda utrzymywała się w stanach średnich oraz niskich. Wiosenne wezbranie wystąpiło na przełomie maja i czerwca. Wszystkie niższe piaszczyste ławice zostały zalane, natomiast wyższe fragmenty wysp, w tym niewielki skrawek kolonii lęgowej na 500 km, zostały powyżej poziomu wody.

W 2015 r. zmiany przebiegu nurtu były podobne jak w 2014. Na wysokości ujścia Świdra oraz na Wyspach Zawadowskich nurt przesunął się w stronę lewego brzegu rzeki (zachodniego). W efekcie odnogi rzeki odcinające dojsię do niektórych wysp położonych bliżej brzegu prawego znacząco się wypłyły, a wyspy stały się jeszcze bardziej dostępne niż w poprzednich latach. Przez długi czas sezonu lęgowego dostępne były także wyspy na 498 km przy lewym brzegu rzeki. Tam jednak od początku monitoringu nie notowano lęgów (1) mew lub rybitw, za to stwierdzano lęgowe brodzie piskliwe i sieweczki. Przy stanach wody utrzymujących się przez większość sezonu, część wysp odciętych jeszcze w 2013 roku była dostępna z brzegu.

Wyniki

Krzyżówka *Anas platyrhynchos*

Podobnie jak w latach ubiegłych liczebność populacji lęgowej krzyżówki określono przy pomocy 2 metod, tj.

- I. różnicy liczebności samic między okresem poprzedzającym składanie jaj a okresem wysiadywania,
- II. metody zaproponowanej przez Kellera (Keller i in. 1987).

Wartości minimalne liczebności populacji dotyczą szacunku za pomocą metody II, wartości maksymalne dotyczą szacunku przeprowadzonego za pomocą metody I. Przy określaniu liczebności populacji nie posługiwano się liczbą obserwowanych samic z młodymi (rodzinek) ponieważ drapieżnictwo na etapie wysiadywania i na wczesnym etapie wodzenia młodych

jest prawdopodobnie bardzo wysoka. Co więcej, samice z młodymi rzadko przebywają w głównym korycie rzeki, jak to robią nurogęsi.

Ad.I. Pierwsze wodzące samice stwierdzono 30 kwietnia. Okresy inkubacji trwa ok. 30 dni, zatem pierwsze samice rozpoczęły wysiadywanie pod koniec marca. 23 marca liczebność samic wyniosła 193 i od tego momentu zaczęła spadać. Początkowo wahała się osiągając ok. 70-90 samic., jednak minimum przypadło na 6 maja, kiedy to stwierdzono 53 samic. Na tej podstawie można ocenić, że liczebność populacji lęgowej wynosi 140 samic.

II. W związku z przebywaniem na badanym terenie jednocześnie ptaków różnych frakcji (zimujące, przelotne, lęgowe, szybko zaczynające pierzenie) za męską część populacji lęgowej uznaje się minimalną liczbę kaczorów stwierdzonych w trakcie liczeń w sezonie lęgowym.

N samców = 127 (6.05.2015). Udział samców na początku sezonu lęgowego = 63%. Stosunek płci = 0,63 (na 100 samców przypadają 63 samice). Wielkość populacji lęgowej= 80 samic.

Tab. 3. Liczebność populacji lęgowej krzyżówki w kolejnych latach badań

Rok	2103		2014		2015	
Metoda	I	II	I	II	I	II
Liczebność populacji lęgowej	134	85	139	79	140	80

Liczebność populacji lęgowej krzyżówki zanotowała znaczny spadek pomiędzy latami 2012 a 2013, sięgający 20-30%. W 2015 r. uzyskana liczebność jest niemal identyczna jak w latach 2013 i 2015. Z powodu braku pełnych danych z przed 2012 roku trudno jednoznacznie orzec, czy liczebność z roku 2012 była wyjątkowo wysoka, czy też faktycznie mieliśmy do czynienia z czynnikami, które spowodowały znaczny spadek populacji lęgowej. Ponieważ nie jest znana liczebność lęgowa krzyżówki w parkach i kanałkach miejskich, nie wiemy, czy spadek liczebności na Wiśle jest połączony ze zmianą zachowań ptaków i liczniejszym odbywaniem lęgów poza rzeką, czy też spadek ten dotyczył także populacji miejskiej. Zahamowanie ujemnego trendu liczebności w 2015 r. daje nadzieje na utrzymanie w kolejnych latach populacji krzyżówki na stabilnym poziomie.

Nurogęś *Merqus merganser*

Za wartości minimalne wielkości populacji uznano liczbę stadek rodzinnych (samice wodzących młode lub samych młodych bez samicy), za wartość maksymalną uznano wartość obliczoną według metody przedstawionej poniżej.

W 2015 r. stwierdzono 7 stadek rodzinnych. Pierwsze samice wodzące młode obserwowano 30 kwietnia. Fenologia była zbliżona do lat ubiegłych. Już od marca obserwowano mniejsze liczebności ptaków. 17 marca, tj. tuż przed okresem składania i inkubacji przez pierwsze samice, stwierdzono 21 stacjonarnych samic. Najniższą liczebność samic zanotowano 17. kwietnia (4 os.) Zatem liczebność populacji lęgowej nurogęsi w 2015 roku wynosiła 7-17 par, przy czym wartość górną należy traktować jako faktyczną wielkość populacji lęgowej.

Tab. 4. Liczebność populacji lęgowej nurogęsi. Dolna wartość zakresu określa liczbę stwierdzonych stad rodzinnych.

Rok	2013	2014	2015
Liczebność Populacji lęgowej	11 – 20 p.	8 – 21 p.	7 – 17 p.

Liczebność populacji lęgowej nurogęsi od początku trwania monitoringu jest niemal stała, wynosząca między 17 a 22 pary. Może to sugerować, że wzrost liczebności na badanym terenie już ustał, a liczebność ustaliła się na stałym poziomie. Liczba stadek rodzinnych w 2015 r. była zbliżona do uzyskanej w 2014, jednak w obu tych latach nieco mniejsza niż w sezonach 2011-2012. O ile niemal taka sama liczba par podchodzi corocznie do lęgów, o tyle być może nastąpił jakiś czynnik ograniczający sukces lęgowy. Ponieważ nie znana jest dokładna biologia lęgowa nurogęsi na badanym odcinku, trudno wnioskować czy możemy mieć do czynienia z większym drapieżnictwem na etapie wysiadywania, czy też samice tracą wszystkie młode tuż po wylęgu. Dokładniejsze badanie populacji w okresie lęgów mogłoby dać odpowiedź, czy za spadkiem sukcesu lęgowego mogą stać sukcesywne wycinki na centralnym odcinku rzeki, wzmożony ruch turystyczny, czy drapieżnictwo. Najwcześniej obserwowane stada rodzinne stwierdzono na centralnym odcinku rzeki na 512 km.

Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*

Liczebność populacji lęgowej w 2015 r. oszacowano na 31-23 par. Z tej liczby 10 par gniazdowało na odcinku północnym, 19 na południowym (rezerwaty Wyspy Świdurskie i

Wyspy Zawadowskie, kolonia lęgowa na 500 km, plaże do km 503). 2 pary stwierdzono na odcinku centralnym (1 przy moście Grota-Roweckiego, 1 przy Grubej Kaście)

Tab. 5. Liczebność populacji lęgowej sieweczki rzecznej w kolejnych latach badań

Rok	2013	2014	2015
Liczebność populacji lęgowej	28-41 p.	24 - 29 p.	31 - 33 p.

Wielkość populacji lęgowej sieweczki rzecznej podlega fluktuacjom, które jednak, przynajmniej na razie w ramach 4-letniego monitoringu, nie wskazują na istotną zmianę liczebności. W 2015 r. liczebność była nieco wyższa niż w 2012 i 2014. Miejscami w które ptaki opuściły były piaszczyste plaże między 493 a 496 km. Może mieć to związek z większą dostępnością tego terenu dla turystów z powodu niskiego poziomu wody na początku sezonu lęgowego.

Sieweczka obroźna *Charadrius hiaticula*

W 2015 r. stwierdzono lęgi 5-6 par sieweczki obroźnej. 5 par stwierdzono na odcinku południowym, 0-1 na odcinku północnym.

Tab. 5. Liczebność populacji lęgowej sieweczki obroźnej w kolejnych latach badań

	2013	2014	2015
Liczebność populacji lęgowej	9 – 11 p.	4 p.	5-6 p.

Od 2012 r. populacja zmniejszyła liczebność trzy- czterokrotnie. Nawet względem 2013 r. stwierdzono dwu- trzykrotnie mniej par. Ptaki stwierdzano na plażach połączonych z lądem – na wysokości Ciszycy i Wilanowa. Brak jednak danych co do sukcesu lęgowego ptaków gnieźdzących się w tak intensywnie uczęszczanych przez turystów miejscach. Dolina Wisły jest jednym z dwóch najważniejszych (razem z doliną Bugu) lęgówisk na śródlądziu Polski. Jediną czytelną zmianą w okresie 2012-2015 r. był wzrost presji turystycznej na obszarze wysp i piaszczystych brzegów. Być może gatunek ten gorzej radzi sobie z częstym płoszeniem niż sieweczka rzeczna. Jeżeli spadek liczebności utrzyma się na tym poziomie, warszawski

odcinek Wisły może zostać opuszczony przez siewczkę obroźną, co będzie istotną stratą dla różnorodności biologicznej.

Brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*

W 2014 r. populację lęgową oszacowano na 64-68 par, z czego 2 pary zostały stwierdzone w kategorii C (znaleziono gniazdo). Brodziec piskliwy jest najbardziej równomiernie rozprzestrzenioną siewką na badanym odcinku. Najliczniej został stwierdzony na południowym fragmencie rzeki (rez. Wyspy Świdzkie i Wyspy Zawadowskie). Również dość licznie stwierdzany na odcinku pomiędzy rezerwatami a elektrociepłownią Siekierki – wszędzie gdzie brzeg stanowi mozaikę piasku, kamieni i wikliny, oraz na odcinku północnym w okolicach Rajszewa. Pomiędzy mostami Siekierkowskim a Północnym stwierdzono 4-6 par.

Tab. 6. Liczebność populacji lęgowej brodzca piskliwego w kolejnych latach badań

	2013	2014	2015
Liczebność populacji lęgowej	61 - 62 p.	45 - 67 p.	64-68 p

Populacja lęgowa brodzca piskliwego w trakcie trwania monitoringu była stabilna

Mewowate *Laridae*

Podsumowanie liczebności populacji lęgowej przedstawiono w tabeli 7. Za wartości minimalne uznano liczbę gniazd z jajami, za wartości maksymalne sumę liczby gniazd z jajami oraz pustych gniazd lub dołków gniazdowych bez zniesień.

Śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*

W 2015 r. z sukcesem śmieszka odbywała lęgi w kolonii na 500 km. Po majowym wezbraniu ptaki w liczbie ok. 31-35 par wysiadywały także na piaszczystej ławicy przy wyspie na 498 km. Jednak w wyniku presji turystycznej lub drapieżnictwa lęgi zakończyły się stratami długo przed kluciem. Kolonia na 500 km była poddana bardzo silnej presji norki amerykańskiej. W kolonii stwierdzano liczne martwe dorosłe ptaki(charakterystyczny obraz żerowania norki). Drapieżnictwo odbiło się też bardzo dużymi stratami na etapie piskląt. Liczebność oceniona na 2582 pary.

Mewa siwa *Larus canus*

łączną liczebność populacji lęgowej oceniona na 24-29 par, czyli ok. 1/3 zeszłorocznej populacji. Największa do tej pory kolonia lęgowa na terenie rez. Wyspy Świderskie została przez ptaki niemal opuszczona, a pary które pozostały na wyspie, były najprawdopodobniej nękanie przez lisa. Ptaki ratowały się budując gniazda na drzewach w nurcie rzeki lub na niskich piaskach daleko od zadrzewień. Prawdopodobnie mewa siwa nie wyprowadziła ani jednego pisklęcia w 2015

Mewa czarnogłowa *Larus melanocephalus*

W 2015 r. populację lęgową oceniono na 3 pary. Wszystkie odbywały lęgi w kolonii śmieszki na 500 km.

Mewy z grupy mew srebrzystych *Larus argentatus sensu lato*

Stwierdzono dwie pary prawdopodobnie mewy białogłowej w kolonii lęgowej śmieszki na 500 km.

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*

łączną liczebność w 2015 r. wyniosła 137-146 par., tj. mniej niż w roku ubiegłym. Znaczna większość ptaków odbywała lęgi w kolonii na 500km rzeki i tylko tam stwierdzano wykłute pisklęta. W pozostałych miejscach gniazda albo zostały zalane w wyniku wezbrania albo gniazda zniszczone w wyniku antropopresji bądź drapieżnictwa.

Rybitwa białoczarna *Sternula albifrons*

Stwierdzono 22-34 pary lęgowe. Najwięcej złożeń stwierdzono w kolonii na 500 km. Pewne lęgi stwierdzono jedynie na wyspie na 500 km oraz w rez. Wyspy Świderskie gdzie stwierdzono tylko 1 gniazdo ze złożeniem. Ponieważ w zasadzie nie obserwowano ptaków dorosłych, gniazdo zostało prawdopodobnie opuszczone we wczesnej fazie wysiadywania.

Tab. 7. Liczebność populacji lęgowej mew i rybitw. Wyniki z przed i po majowym wezbraniu oddzielono ukośnikiem. W kolumnie razem liczba niższa oznacza gniazda z jajami, liczba wyższa oznacza liczbę gniazd z jajami powiększona o puste dołki gniazdowe.

	489-490 km	497 km	498 km	500 km	Pozostałe lokalizacje	RAZEM
--	---------------	--------	--------	--------	--------------------------	-------

Śmieszka <i>Chroicophalus ridibundus</i>	0/0	0/0	0/31-35	2582/274	0/0	2582p.
Mewa czarnogłowa <i>Larus melanocephalus</i>	0/0	0/0	0/0	3/0	0/0	3p.
Mewa siwa <i>Larus canus</i>	8-13/0-2	1/0	0/0	0/0	16/5	24-29p.
Mewa białogłowa <i>Larus cachinnans</i>	0/0	0/0	0/0	2/0	0/0	2p.
Rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>	1-20/0-1	23/0	0/26-35	13-36/111	0/0	137-146p.
Rybitwa białoczarna <i>Sternula albifrons</i>	0/1-11	0/0	0/4-6	0/17	0/0	22-34p.